

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, RADA I PODUZETNIŠTVA

1350

Na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti na radu (»Narodne novine« br. 59/96, 94/96, 114/03 i 100/04) ministar gospodarstva, rada i poduzetništva donosi

PRAVILNIK

O ZAŠTITI RADNIKA OD RIZIKA ZBOG IZLAGANJA AZBESTU

Članak 1.

1. Ovaj Pravilnik ima za cilj zaštitu radnika od rizika za njihovo zdravlje, uključujući i prevenciju takvih rizika koji nastaju ili bi mogli nastati od izlaganja azbestu na radu. On postavlja granične vrijednosti i druge posebne zahtjeve.

Članak 2.

Za potrebe ovog Pravilnika »azbest« označava sljedeće vlaknaste silikate:

azbest aktinolit, CAS br. 77536-66-4,

azbest grinerit (amozit), CAS br. 12172-73-5,

azbest antofilit, CAS br. 77536-67-5,

krizotil, CAS br. 12001-29-5,

krokidolit, CAS br. 12001-28-4,

azbest tremolit CAS br. 77536-68-6.

Članak 3.

1. Odredbe ovog Pravilnika odnose se na aktivnosti u kojima su radnici tijekom rada izloženi ili mogu biti izloženi prašini koja nastaje od azbesta ili materijala koje sadrže azbest.

2. U slučaju bilo kakve aktivnosti kod koje je vjerojatan rizik izlaganju prašini koja nastaje od azbesta ili materijala koji sadrže azbest poslodavac u skladu s odredbama Pravilnika o izradi procjene opasnosti mora procijeniti rizik na način da utvrdi prirodu, stupanj te trajanje izlaganja radnika prašini koja nastaje od azbesta ili materijala koji sadrže azbest. Procjenu rizika poslodavac mora redovno revidirati i dopunjavati u skladu s promjenama koje bi mogle utjecati na izloženost radnika.

3. Ukoliko je izloženost radnika povremena i niskog intenziteta, te kada je iz rezultata procjene rizika vidljivo da neće biti prekoračena granična vrijednost izloženosti u zraku radnog prostora, neće se primjenjivati članci 5., 19. i 20. kada se radi o:

– kratkotrajnim povremenim poslovima na održavanju pri kojima se rukuje samo s nedrobljivim materijalom,

– odstranjivanju bez uništavanja nerazgrađenih materijala kod kojih su vlakna azbesta čvrsto povezana u matricu,

– inkapsulaciji ili pakiranju materijala koji sadrže azbest, a u dobrom su stanju,

– ispitivanjima zraka, te skupljanju uzoraka zbog provjere sadrži li neki materijal azbest.

4. Nakon konzultacije sa socijalnim partnerima i stručnjacima za područje medicine rada

donijet će se praktične smjernice za određivanje povremene izloženosti te izloženosti niskog intenziteta iz točke 3.

5. O procjeni rizika iz točke

2. poslodavac se mora konzultirati s radnicima i/ili povjerenicima radnika za zaštitu na radu u skladu s odredbama Zakona te Pravilnika o izradi procjene opasnosti.

Članak 4.

Poslodavac ne smije rasporediti mlade radnike, trudnice i dojilje na radna mjesta gdje bi mogli biti izloženi prašini azbesta ili prašini materijala koji sadrži azbest.

Članak 5.

1. Najmanje osam dana prije početka radova iz članka 3. stavka 1. poslodavac mora nadležnom tijelu inspekcije rada poslati prijavu o obavljanju radova s azbestom:

Prijava mora posebice sadržavati podatke o:

- lokaciji radilišta,
 - vrsti i količini azbesta koji se koristi ili kojim se rukuje,
 - aktivnostima i postupcima koji se vrše,
 - tome da je izrađena procjena rizika iz članka 3. točke 2.
 - broju uključenih radnika,
 - tome da su radnici koji su uključeni prošli zdravstveni nadzor i da su nalazi bili uredni
 - datumu početka i trajanja radova,
 - mjerama koje se poduzimaju za ograničavanje izloženosti radnika azbestu.
2. Radnici i/ili njihovi povjerenici za zaštitu na radu moraju imati pristup dokumentima koji su predmetom prijave njihovog poduzeća.
3. Nova prijava se mora poslati u slučajevima kad promjene radnih uvjeta mogu značajno utjecati na povećanje izloženosti prašini azbesta ili materijala koji sadrže azbest.

Članak 6.

1. Zabranjuje se primjena azbesta tehnologijom prskanja kao i radni postupci koji uključuju materijale niske gustoće (manje od 1 g/cm³) za izolaciju i zvučnu izolaciju, a sadrže azbest.

2. Zabranjuju se aktivnosti pri kojima su radnici izloženi vlaknima azbesta prilikom vađenja azbesta ili proizvodnje i prerade azbestnih proizvoda ili proizvodnje i prerade proizvoda koji sadrže namjerno dodani azbest, uz iznimku obrade i odlaganja proizvoda koji nastaju pri rušenju ili uklanjanju azbesta.

Članak 7.

Pri izvođenju svih aktivnosti iz članka 3. poslodavac mora smanjiti izloženost radnika prašini azbesta ili materijala koji sadrže azbest na radnom mjestu na najmanju moguću mjeru i osigurati, da koncentracija azbestnih vlakana u zraku ne prelazi granične vrijednosti iz članka 9.

U tu svrhu mora poslodavac provoditi sljedeće mjere:

- a) broj radnika koji su izloženi ili bi mogli biti izloženi ograničiti na najmanju moguću mjeru
- b) proces rada mora biti tako planiran, da pri njemu ne nastaje prašina azbesta, a ukoliko to nije moguće tako, da ne dolazi do oslobađanja prašine azbesta u zrak
- c) svi prostori i oprema za obradu azbesta moraju biti takvi, da je moguće njihovo redovno i učinkovito čišćenje i održavanje prostoriya i opreme

- d) azbest ili materijale, koji sadrže azbest i stvaraju prašinu čuvati i prevažati u ambalaži koja je zatvorena, zapečaćena i označena
- e) odpatke, koji sadrže azbest, prikupljati i što je moguće prije odvoziti s radnog mjesta te odlagati u skladu s propisima zaštite okoliša

Članak 8.

1. Ovisno o rezultatima procjene rizika te radi osiguranja maksimalno dopustive granične vrijednosti propisane člankom 9., mora se redovno obavljati mjerenje koncentracije azbestnih vlakana u okolišu na radnom mjestu.
2. Uzimanje uzoraka mora biti reprezentativno za osobnu izloženost radnika prašini koja nastaje od azbesta ili materijala koje sadrže azbest.
3. Uzimanje uzoraka obavlja se nakon konzultacije s radnicima i/ili njihovim predstavnicima.
4. Uzimanje uzoraka može obavljati samo ovlaštena i osposobljena osoba koja posjeduje propisanu opremu za uzimanje uzoraka u skladu s propisima koji utvrđuju uvjete pod kojima pravne i fizičke osobe mogu obavljati ispitivanja u radnom okolišu. Uzete uzorke potrebno je analizirati opremom za mjerenje koncentracije vlaknastih tvari.
5. Trajanje uzimanja uzoraka mora biti takvo da je moguće ustanoviti relevantnu izloženost za razdoblje od osam sati (jedna smjena) mjerenjima ili pomoću vremenski prilagođenih izračuna.
6. Za analizu se upotrebljava metoda određivanja koncentracije pomoću fazno kontrastnog elektronskog mikroskopa u skladu s preporukom Svjetske zdravstvene organizacije. Pri određivanju koncentracije azbestnih vlakana u zraku radnog okoliša, uzimaju se u obzir samo vlakna s dužinom većom od 5 μm , promjerom manjim od 3 μm i s odnosom dužina: promjer > 3:1.

Članak 9.

Poslodavac mora osigurati da u osmosatnom vremenski prilagođenom prosjeku nijedan radnik nije izložen koncentraciji azbesta u zraku većoj od 0,1 vlakna na cm^3 .

Članak 10.

1. Tamo gdje je prekoračena granična vrijednost propisana člankom 9. treba utvrditi razloge prekoračenja granične vrijednosti, te što je prije moguće poduzeti odgovarajuće mjere za poboljšanje stanja. Rad se ne smije nastaviti na ugroženom području dok se ne poduzmu odgovarajuće mjere za zaštitu izloženih radnika.
2. Kako bi se provjerila djelotvornost provedenih mjera iz točke 1., mora se odmah izvršiti novo mjerenje koncentracije azbesta u zraku.
3. Tamo gdje se izloženost ne može smanjiti na drugi način te gdje je radi usklađenosti s graničnim vrijednostima nužno nošenje osobne zaštitne opreme za disanje, to ne smije biti trajno i za svakog se radnika treba svesti na najmanju moguću mjeru. Tijekom razdoblja rada kad je nužna uporaba takve opreme potrebno je osigurati stanke u skladu s fizičkim i klimatskim uvjetima. Također se vezano za stanke, kada je to relevantno, obavljaju konzultacije s radnicima i/ili povjerenicima radnika.

Članak 11.

1. Kada sigurnost radnika nije moguće osigurati na drugačiji način poslodavac mora radnicima osigurati osobnu zaštitnu opremu za zaštitu organa za disanje u skladu s odredbama

Pravilnika o uporabi osobnih zaštitnih sredstava.

2. Osobna zaštitna oprema za zaštitu organa za disanje prije davanja radnicima na uporabu mora biti ispitana u skladu s odredbama Pravilnika o stavljanju osobne zaštitne opreme na tržište.

3. Osobna zaštitna oprema za zaštitu organa za disanje smije se stavljati i skidati samo izvan područja u kojem se oslobađa azbestna prašina.

4. Poslodavac mora osigurati pravilno čišćenje, održavanje i čuvanje osobne zaštitne opreme za zaštitu organa za disanje.

Članak 12.

Prije početka radova na rušenju ili održavanju, poslodavac mora utvrditi da li postoji mogućnost da su prisutni materijali koji sadrže azbest. O mogućoj prisutnosti materijala koji sadrže azbest poslodavac mora dobiti podatke od vlasnika građevine.

Kada postoji sumnja da je u materijalu odnosno građevini prisutan azbest, na radove iz prethodnog stavka se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovog Pravilnika.

Članak 13.

1. Pri obavljanju određenih aktivnosti kao što su rušenje, odstranjivanje, popravci i održavanje pri kojima je moguće predvidjeti da će usprkos primjene preventivnih mjera biti prekoračena granična vrijednost iz članka 9. poslodavac je dužan odrediti i provoditi sljedeće mjere zaštite radnika koji obavljaju takve radove:

– opremiti radnike s odgovarajućom osobnom zaštitnom opremom za zaštitu organa za disanje i drugom osobnom zaštitnom opremom, koju radnici moraju stalno koristiti

– postaviti potrebne znakove upozorenja koji upozoravaju na očekivano prekoračenje graničnih vrijednosti iz članka 9.

– spriječiti širenje prašine azbesta ili prašine materijala koji sadrži azbest izvan prostorije ili radilišta

2. Prije početka radova iz prethodne točke poslodavac se mora savjetovati s radnicima i/ili povjerenicima radnika za zaštitu na radu.

Članak 14.

1. Poslodavac mora prije početka radova na rušenju ili prije odstranjivanja azbesta i/ili materijala koji sadrže azbest iz zgrada, konstrukcija, instalacija, uređaja, opreme ili brodova napraviti plan rada.

2. U planu iz prethodne točke poslodavac mora poduzeti odgovarajuće mjere, koje su potrebne zbog sigurnosti i zdravlja radnika. Poslodavac mora u planu rada posebice navesti:

a) vrstu i predviđeno trajanje radova

b) lokaciju na kojoj će se radovi izvoditi

c) postupke koji će se primjenjivati jer radovi uključuju rad s azbestom ili materijalima koji sadrže azbest

d) karakteristike opreme koja će se upotrebljavati za:

– zaštitu i dekontaminaciju radnika koji rade na radilištu

– zaštitu drugih osoba, koje su prisutne ili se nalaze blizu radilišta

e) postupak odstranjivanja azbesta i/ili proizvoda, koji sadrže azbest

f) osobnu zaštitnu opremu iz članka 13. točke 1. prva alineja ovoga Pravilnika koju će osigurati ukoliko je potrebna za rad na siguran način

g) način na koji će dokazati, da nakon završetka radova na rušenju ili odstranjivanju azbesta

na radnom mjestu ne postoji rizik zbog izlaganja azbestu

3. Poslodavac mora inspekciji rada na njezin zahtjev dostaviti plan rada iz točke 1. prije početka radova.

Članak 15.

1. Poslodavac ne smije dozvoliti radniku rad na poslovima na kojima bi mogao biti izložen prašini azbesta ili materijala koji sadrže azbest, tako dugo dok radnik nije osposobljen za rad na siguran način.

2. Program osposobljavanja radnika mora biti takav da radnici steknu potrebne vještine i znanja glede:

a) osobina azbesta i njegove učinke na zdravlje te sinergistični učinak azbesta i pušenja na zdravlje

b) vrste proizvoda ili materijala koji bi mogli sadržavati azbest

c) postupaka, pri kojima može doći do izlaganja prašini azbesta ili materijala koji sadrže azbest te značenje preventivnih mjera za smanjivanje izlaganja na najmanju moguću mjeru

d) načina rada na siguran način, mjera zaštite i osobne zaštitne opreme

e) postupaka za postupanje u akcidentnim situacijama

f) značenja zdravstvenih pregleda

3. Program naveden u točkama a) i f) provode specijalisti medicine rada.

Članak 16.

Radove na rušenju i odstranjivanju azbesta kao i radove na održavanju može obavljati pravna ili fizička osoba registrirana za gradnju objekata ili održavanje uređaja, pod uvjetima i na način, utvrđen propisom koji utvrđuje uvjete pod kojima se mogu pri rekonstrukciji ili rušenju objekata kao i pri radovima na održavanju na objektima, instalacijama ili uređajima odstranjivati materijali, koji sadrže azbest.

Članak 17.

1. Poslodavac mora pri izvođenju svih aktivnosti iz članka 3. poduzeti odgovarajuće organizacijske sigurnosne mjere, kojima će osigurati, da:

a) su područja, na kojima se izvode ove aktivnosti jasno označena i u skladu s propisom, koji se odnosi na sigurnosne znakove te označena sa sigurnosnim znakom zabrane »pristup neovlaštenim osobama je zabranjen« te s dodatnim upozorenjem »azbestna vlakna«.

b) je pristup na područja, na kojima se izvode radovi dozvoljen samo onim radnicima, koji moraju raditi ili ulaziti na ta područja zbog prirode svoga posla,

c) je na područjima, na kojima se obavljaju radovi, zabranjeno pušenje.

2. Poslodavac mora pri obavljanju radova iz članka 3. ovoga Pravilnika osim mjera iz prethodnog stavka radnicima osigurati odgovarajući prostor u kojem mogu uzimati hranu i piće bez rizika od kontaminacije azbestnom prašinom ili materijala koji sadrže azbest.

3. Osim mjera iz točaka 1. i 2. mora poslodavac radnicima, koji obavljaju radove iz članka 3. ovoga Pravilnika osigurati i:

a) primjerenu radnu ili zaštitnu odjeću

b) da radnici mogu zamijeniti azbestom zagađenu radnu ili zaštitnu odjeću čistom i da radnici ne odnose zagađenu radnu ili zaštitnu odjeću izvan tvrtke. Isto tako mora poslodavac osigurati pranje i čišćenje zagađene radne ili zaštitne odjeće u tvrtkama koje su opremljene za tu vrstu poslova ukoliko poslodavac sam ne obavlja pranje i čišćenje. U tom je slučaju potrebno zagađenu odjeću prevoziti u zatvorenim kontejnerima.

- c) odvojene garderobne prostore za radnu odnosno zaštitnu odjeću te civilnu odjeću
- d) odgovarajuća mjesta za pranje, kupaonice s tuševima i toaletne prostore
- e) odlaganje zaštitne opreme na točno određenom mjestu i provjeravanje te čišćenje zaštitne opreme nakon svake uporabe. Prije daljnje uporabe mora poslodavac osigurati popravak ili zamjenu neispravne opreme.

4. Troškovi, koji nastaju u svezi s provedbom mjera iz točaka 1., 2. i 3. ne smiju ići na teret radnika. Vrijeme tuširanja i preoblačenja se računa u radno vrijeme.

Članak 18.

1. Poslodavac mora s pisanim uputama i obavijestima osigurati da su radnici koji obavljaju aktivnosti iz članka 3. i njihovi predstavnici obaviješteni o:

- mogućem riziku za zdravlje, zbog izlaganja prašini azbesta ili materijala, koji sadrže azbest te o riziku zbog uporabe duhanskih proizvoda
- maksimalnim graničnim vrijednostima i načinu monitoringa zraka u radnom okolišu
- higijenskim mjerama, uključujući pozitivne učinke na zdravlje zbog prestanka pušenja
- pravilnoj uporabi i nošenju radne ili zaštitne odjeće i osobne zaštitne opreme
- posebnim preventivnim mjerama za smanjenje i sprečavanje izlaganju prašini azbesta ili prašini materijala koji sadrže azbest

2. Upute i obavijesti iz predhodne točke moraju biti postavljene na dobro vidljivim mjestima u radnim prostorijama te jasne i lako razumljive radnicima.

3. Osim mjera iz točke 1. mora poslodavac poduzeti dodatne mjere s kojima će osigurati:

- a) radnicima i/ili njihovim predstavnicima pristup do rezultata mjerenja koncentracije azbestnih vlakana u radnom okolišu i obrazloženja navedenih rezultata
- b) upoznavanje radnika i/ili njihovih predstavnika o prekoračenjima maksimalno dopuštenih koncentracija u slučaju prekoračenja maksimalno dopuštenih graničnih vrijednosti iz članka 9. što je prije moguće te savjetovanje s radnicima i/ili njihovim predstavnicima o mjerama, koje je potrebno poduzeti ili upoznavanje radnika i/ili njihovih predstavnika o mjerama koje su bile poduzete u nužnim situacijama.

Članak 19.

1. U skladu s odredbama Pravilnika o poslovima s posebnim uvjetima rada poslodavac mora svakog radnika, koji obavlja radove iz članka 3. ovoga Pravilnika prije početka rada na tim poslovima uputiti na prethodni liječnički pregled u zdravstvenu ustanovu koja u svom sastavu ima medicinu rada ili u privatnu ordinaciju specijaliste medicine rada, kako bi se utvrdilo da li ispunjava propisane zahtjeve za rad na tim poslovima.

Liječnički pregled se obavlja u skladu s odredbama citiranog Pravilnika te Priloga ovoga Pravilnika, a koji obvezno uključuje poseban pregled plućnog koša.

Ponovni pregled obavlja se najmanje svake dvije godine odnosno i prije navedenog roka kada to ocijeni za potrebno nadležni specijalist medicine rada.

Zdravstvena ustanova koja u svom sastavu ima medicinu rada ili privatna ordinacija specijalista medicine rada mora voditi i čuvati zdravstvenu dokumentaciju za svakog radnika u skladu s posebnim propisima još najmanje 40 godina od prvog izlaganja radnika prašini azbesta ili materijala, koji sadrži azbest.

Ako poslodavac prekine obavljanje djelatnosti mora specijalist medicine rada zdravstvenu dokumentaciju predati Hrvatskom zavodu za medicinu rada.

Specijalist medicine rada mora savjetovati radnike o za njih primjerenom zdravstvenom nadzoru nakon prestanka izlaganja prašini azbesta.

2. Nakon liječničkog pregleda iz točke 1., specijalist medicine rada može savjetovati ili

odrediti da se poduzmu sve pojedinačne zaštitne ili preventivne mjere, što može uključivati da se ne dozvoli rad radniku na poslovima na kojima bi mogao biti ugrožen izlaganju azbestu.

3. Radnicima se moraju pružiti informacije i savjeti u vezi sa svakom ocjenom njihovog zdravstvenog stanja koja se obavlja nakon prestanka izloženosti.

Specijalist medicine rada ili tijelo ovlašteno za zdravstveni nadzor radnika može navesti da se zdravstveni nadzor nakon prestanka izloženosti mora nastaviti koliko god vremena smatra da je potrebno za zaštitu zdravlja dotične osobe. Takav kontinuirani zdravstveni nadzor provodit će se u skladu s posebnim propisima.

4. Dotični radnik ili poslodavac mogu zahtijevati reviziju ocjena zdravstvenog stanja određenih točkom 2., u skladu s posebnim propisima.

Članak 20.

1. Poslodavac mora voditi evidenciju radnika, koji obavljaju aktivnosti iz članka 3. ovoga Pravilnika, koja mora uključivati podatke o vrsti i trajanju aktivnosti te stupnju izloženosti radnika.

2. Poslodavac mora specijalistu medicine rada, koji je odgovoran za zdravstveni nadzor, omogućiti uvid u evidenciju iz prethodnog stavka.

3. Svaki radnik ima pravo uvida u podatke iz evidencije iz točke 1., koji se odnose na njega osobno.

4. Radnicima i/ili povjerenicima radnika za zaštitu na radu mora biti omogućen uvid u anonimne zbirne podatke iz evidencije iz točke 1.

5. Poslodavac mora čuvati evidenciju iz točke 1. četrdeset godina od dana prestanka izlaganju azbestu.

6. Ukoliko poslodavac prestane s obavljanjem aktivnosti mora evidenciju iz točke 1. dostaviti Hrvatskom zavodu za medicinu rada.

Članak 21.

1. Sve utvrđene slučajeve profesionalnih bolesti, koje su posljedica profesionalnom izlaganju prašini azbesta ili prašini materijala koji sadrže azbest, verificira interdisciplinarna skupina stručnjaka, koju imenuje ministar, nadležan za zdravlje.

2. O svim slučajevima azbestoze i mezotelioma, koji su posljedica profesionalnog izlaganja prašini azbesta ili materijala koji sadrži azbest se izvješćuje Hrvatski zavod za medicinu rada u skladu s posebnim propisima, koji će voditi evidenciju utvrđenih slučajeva azbestoze i mezotelioma.

Članak 22.

S danom stupanja na snagu ovog Pravilnika prestaju vrijediti odredbe Poglavlja V.

Proizvodnja i obrada azbestnih proizvoda (članci 115. do 126.) Pravilnika o zaštiti na radu pri preradi nemetalnih sirovina (»Narodne novine« br. 10/86).

Članak 23.

Do pristupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju glede maksimalno dopustivih koncentracija prašine azbesta u radnom okolišu neće se primjenjivati odredbe članka 9. ovoga Pravilnika nego odredbe Pravilnika o maksimalno dopustivim koncentracijama štetnih tvari u atmosferi radnih prostorija i prostora i o biološkim graničnim vrijednostima (»Narodne novine« 92/93).

Članak 24.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 115-01/06-01/03
Urbroj: 526-08-03/3-07-2
Zagreb, 10. travnja 2007.

Ministar
Branko Vukelić, v. r.

PRILOG

PRAKTIČNE PREPORUKE ZA KLINIČKU OCJENU RADNIKA, PREMA ČLANKU 19. TOČKA 1.

1. Postojeća saznanja ukazuju na to da izlaganje slobodnim vlaknima azbesta može uzrokovati sljedeće bolesti:
 - asbestozu,
 - mezoteliom,
 - rak pluća,
 - rak probavnih organa.
2. Liječnik i/ili tijelo ovlašteno za zdravstveni nadzor radnika izloženih azbestu moraju biti upoznati s uvjetima odnosno okolnostima izlaganja svakog radnika.
3. Liječnički pregledi radnika trebaju se provoditi u skladu s načelima i praksom medicine rada. Oni trebaju uključivati barem sljedeće mjere:
 - vođenje evidencije o radnikovoj zdravstvenoj i profesionalnoj anamnezi,
 - osobni razgovor s radnikom,
 - opći klinički pregled, s naglaskom na prsni koš,
 - pregled plućne funkcije (spirometrija)
4. Liječnik i/ili tijelo ovlašteno za zdravstveni nadzor trebaju odlučiti o daljnjim pretragama, kao o citološkoj pretrazi pljuvačke, rentgenskom slikanju prsnog koša ili o tomografiji, u svjetlu najnovijih raspoloživih saznanja s područja medicine rada.